

Opšti prikaz i zakonodavni okvir

Opšti prikaz

Industrija, privatni sektor i ekonomija generalno u Srbiji, već dugi niz godina nalaze se u teškoj situaciji. U tom smislu, investicije i drugi vidovi kapitalnih injekcija su od izuzetne važnosti. Međutim, domaći investitori ograničenih su resursa i često moraju da se obrate bankama, pa je tako spremnog novca jako malo, što potvrđuje potrebu da se privuku strani investitori u Srbiju. Čak i pre, a naročito od uspostavljanja demokratije, srpske Vlade su načinile nekoliko pokušaja i promena pravnog i institucionalnog okvira, u cilju stvaranja primamljive, pravno predvidive i sigurne sredine za strane investicije: u oblasti zapošljavanja i s tim u vezi, ali i drugih, poreza i doprinosa, građevinskih dozvola, strategija i liste regiona, sektora i projekata koje treba razviti, pitanja koncesija i javno-privatnog partnerstva itd. Od 2014. godine preduzeti su brojni koraci za dalje unapređenje političke i ekonomske stabilnosti, poput reforme javne uprave, reforme državnih preduzeća i sveukupnog povećanja produktivnosti u javnom sektoru, što je privuklo brojne SDI.

Sadašnja Vlada je strateški opredeljena za privlačenje stranih investicija, i u tome izuzetno važnu ulogu ima aktivno 15 slobodnih zona. Aktivne slobodne zone u 2019. godini su ostvarile promet od oko 5 milijardi evra. U slobodnim zonama Srbije posluje preko 200 multinacionalnih kompanija sa više od 37.000 zaposlenih, dok obim investicionih ulaganja u zonama u 2019. godini iznosi tri milijarde evra. Izvoz robe iz slobodnih zona se iz godine u godinu povećava i čini preko 13% ukupnog izvoza Srbije.

Kako bi ukazali na postojeće probleme i oblasti koje mogu da se poboljšaju, strani investitori koji su već u Srbiji, oformili su Savet stranih investitora (FIC) koji konstantno analizira stanje u oblasti stranih investicija u Srbiji, fokusirajući se na zakone, problematične aspekte i predlažući nadležnim organima neophodne promene. Drugi vid obraćanja nadležnima je kroz razne privredne i sektorske komore, koje okupljaju strane i domaće firme i preduzetnike.

Takođe, korisno je pomenuti RAS, Privrednu komoru Srbije, razne agencije, NALED i druge, koji svi doprinose poboljšanju stanja u ovoj oblasti.

Zakon o ulaganjima

Osnovni zakon je **Zakon o ulaganjima ("Sl. glasnik RS", br. 89/2015 i 95/2018)** (Zakon), čija je osnovna ideja da se za domaće i strane investitore stvori siguran pravni okvir, koji je prepoznatljiv i odgovara i zakonodavnom okviru zemalja članica EU iz kojih strani investitori najčešće i dolaze, ali i zbog procesa pristupanja Srbije EU. Cilj ovog Zakona jeste unapređenje investicionog okruženja u Republici Srbiji i podsticanje direktnih ulaganja radi jačanja ekonomskog i privrednog razvoja, i rasta zaposlenosti.

Ukratko, ovaj Zakon reguliše domaća i strana ulaganja u nova ili postojeća srpska privredna društva i druge vidove organizovanja radi sticanja profita.

Investitor je domaće ili strano, pravno ili fizičko lice koje je izvršilo ulaganje na teritoriji Republike Srbije, u skladu sa zakonom.

U skladu sa ovim Zakonom, osnovni oblici ulaganja su kroz osnivanje novog privrednog društva u Srbiji ili kroz kupovinu akcija ili udela u već postojećem društvu. Posebni oblici stranih investicija predstavljaju i ustupanje stranom investitoru koncesija za korišćenje prirodnih bogatstava, dobara u opštoj upotrebi ili za obavljanje delatnosti od opšteg interesa. Takođe, stranom ulagaču može biti odobreno i da izgradi, iskorišćava i prenese određeni objekat, postrojenje ili pogon, kao i objekte infrastrukture i komunikacija (tzv. B.O.T.).

Ideja ovog Zakona je i da se stranim investitorima zagarantuju određena prava, tako da u pogledu svog ulaganja u svemu uživaju jednak položaj i imaju ista prava i obaveze kao i domaći ulagači. Najvažnija prava ulagača jesu:

- sloboda investiranja – ograničenje je ulaganje u društvo za proizvodnju i prodaju oružja, kada moraju biti zadovoljeni posebni uslovi i zahtevi nadležnih organa
- nacionalni tretman – koji stranom investitoru daje jednaka prava i obaveze u pogledu njegovih ulaganja, kao što ima i domaće pravno ili fizičko lice.
- puna pravna zaštita i sigurnost - strani ulagači imaju jednak pravni položaj i posluju kao i sva druga pravna lica u Srbiji, uživajući punu pravnu zaštitu i pomoć

- sloboda transfera dobiti i imovine - strani investitor može slobodno, bez odlaganja i u konvertibilnoj valuti da vrati ono što je investirao u Srbiji, naročito profit i dividende, imovinu koja mu pripadne posle prestanka društva sa stranim ulogom, sredstva ostvarena prodajom akcija ili udela u društvu itd.

Razne olakšice i podsticaji

Sam Zakon propisuje podsticaje kao što su slobodan uvoz stvari koje su predmet ulaganja, poreska i carinska izuzeća i olakšice, pod uslovom da one zadovoljavaju propise koji regulišu zaštitu životne sredine.

Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja ("Sl. glasnik RS", br. 1/2019) (Uredba) bliže se uređuju kriterijumi, uslovi i način privlačenja direktnih ulaganja, vođenje evidencije o odobrenim podsticajima, kao i druga pitanja od značaja za privlačenje direktnih ulaganja.

U skladu sa ovom Uredbom maksimalan dozvoljeni iznos sredstava koja se mogu dodeliti ulagačima iznose:

- za velika privredna društva može se utvrditi najviše do 50% opravdanih troškova za realizaciju investicionog projekta;
- za srednje privredno društvo može se utvrditi najviše do 60% opravdanih troškova;
- za mala privredna društva najviše do 70% opravdanih troškova za realizaciju investicionog projekta.

Maksimalan dozvoljeni iznos sredstava koji može biti dodeljen za ulaganja veća od 50 miliona evra ne može biti veći od 25% opravdanih troškova ulaganja, a za ulaganja koja prelaze iznos od 100 miliona evra taj procenat ne može biti veći od 17% opravdanih troškova ulaganja i utvrđuje se na sledeći način:

- 1) za deo opravdanih troškova ulaganja koji prelazi iznos od 50 miliona evra - do 25% tih troškova,
- 2) za deo opravdanih troškova ulaganja koji prelazi iznos od 100 miliona evra - do 17% tih troškova.

Za direktno ulaganje koje se smatra jedinstvenim investicionim projektom maksimalan dozvoljeni iznos sredstava koji se može dodeliti korisniku sredstava ili sa njim povezanim subjektom, utvrđuje se do procenta iz tačke 1) i 2).

Drugi podzakonskih akti od značaja za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja jesu i Uredba o pravilima za dodelu državne pomoći ("Sl. glasnik RS", br. 13/2010, 100/2011, 91/2012, 37/2013, 97/2013 i 119/2014), Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda ("Sl. glasnik RS", br. 1/2019), kao i Uredba o određivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja u sektoru usluga hotelskog smeštaja ("Sl. glasnik RS", br. 33/2019).

Slobodne zone investitoru obezbeđuju specijalne olakšice i povlašćeni poreski režim, korisnici su oslobođeni PDV-a i carine na uvoz sirovina i materijala, namenjenih proizvodnji robe za izvoz, mašina, opreme i građevinskog materijala. Takođe, uvoz i izvoz robe u zonu je neograničen. Roba koja se iz zone uveze na domaće tržište podleže režimu uvoza strane robe. Poslodavcima unutar slobodne zone omogućen je zakup poslovnih prostorija, radionica, skladišta pod povoljnim uslovima.

Autor: Aleksandar Mladenović, Advokat, Mladenovic& Stankovic u saradnji sa Rokas International Law firm